

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГАБУДА АНДРІЙ СТЕПАНОВИЧ

УДК 343.35

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
СКЛАДУ ОПОРУ ОСОБАМ, НАДІЛЕНИМ
ВЛАДНИМИ ПОВНОВАЖЕННЯМИ**

Спеціальність: 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському державному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Фріс Павло Львович,
Юридичний інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри кримінального права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Берзін Павло Сергійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
заступник декана юридичного факультету
з наукової роботи;

кандидат юридичних наук
Савінова Наталія Андріївна,
Навчально-науковий інститут права і
психології Національної академії внутрішніх
справ, доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін.

Захист відбудеться 24 лютого 2012 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.725.02 у Львівському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівського державного університету внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Автореферат розісланий 23 січня 2012 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І.В. Красницький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Протидія злочинності, яка, без сумніву, є одним з пріоритетних напрямів внутрішньої політики держави, значною мірою залежить від кадрового потенціалу служб, що здійснюють цю діяльність. Високі вимоги, що висуваються до працівників органів кримінальної юстиції, мають бути підкріплені комплексом правових гарантій їх діяльності, у тому числі тих, що забезпечують її від протиправних посягань. Особливу небезпеку становлять випадки опору представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві.

Найбільш ефективним засобом, що гарантує належну діяльність зазначених осіб від злочинних посягань, є кримінальна відповідальність, встановлена за перешкоджання правомірній діяльності представників органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Кримінальний кодекс України містить групу норм (розділ XV), які покликані охороняти авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, недоторканність представників цих утворень, їх правомірну діяльність, а також їх близьких родичів, майно та інші законні інтереси. Однак їх наявність ще не означає ефективне застосування у прокурорсько-слідчій та судовій практиці. Це пояснюється тим, що деякі з них містять суттєві неточності, які перешкоджають нормальній реалізації на правозастосовному рівні. Це пов'язано як з помилками у законодавчій техніці (використанні різних термінів для позначення одних і тих же понять), так і з неоднозначністю типових ситуацій, які трапляються у правозастосовній практиці ст. 342 КК України та норм про суміжні злочини, що зумовлює потребу у відмежуванні цього злочину від діянь, які з ним конкурують, на теоретичному рівні.

Актуальність теми дослідження підтверджується також статистичними даними МВС України, згідно з якими кількість учинених злочинів, передбачених ст. 342 КК України, в період з 2005 р. до 2010 р. суттєво збільшилася. Так, у 2005 р. зареєстровано 441 злочин, у 2006 – 469, у 2007 – 534, у 2008 – 588, у 2009 – 583; у 2010 – 568 злочинів. Ці цифри засвідчують не поодинокі випадки опору представникам влади, громадськості та військовослужбовцям, а доволі стійку динаміку їх зростання. Однією з причин зростання кількісних показників злочинів цієї категорії є недосконалість ст. 342 КК.

У доктрині кримінального права завжди приділялась значна увага дослідженню питань, пов'язаних із кримінально-правовим захистом осіб, наділених владними повноваженнями. Найбільш вагомий внесок у розв'язання цієї проблематики зробили такі вітчизняні вчені, як М.І. Бажанов, П.С. Берзін, В.К. Грищук, В.Т. Дзюба, П.С. Єлізаров, М.Й. Коржанський, М.І. Мельник,

В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, Н.А. Савінова, В.В. Сташис, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, С.С. Яценко, а також зарубіжні вчені В.О. Владіміров, Л.Д. Гаухман, П.Ф. Грішанін, М.П. Журавльов, П.В. Замосковцев, А.В. Кладков, В.Н. Козак, Е.А. Козельцев, В.Д. Меньшагін, П.П. Осіпов, А.А. Піонтковський, Г.Ф. Поленов, Є.А. Сухарєв, М.І. Трофімов та інші.

Необхідно відзначити, що абсолютна більшість наукових праць, присвячених кримінально-правовій охороні осіб, наділених владними повноваженнями, написана у радянський період. Більше того, незважаючи на те, що норма, якою встановлена відповідальність за опір, існує у кримінальному законодавстві тривалий час, спеціально досліджені ознаки передбачених нею складів злочинів не були. В Україні за роки її незалежності ст. 342 КК України вперше увійшла до предмета дисертаційної роботи В.І. Осадчого «Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності» (2004 р.). Згодом були захищені ще дві роботи, у яких досліджувались питання опору, зокрема дисертації І.М. Залялової та І.І. Давидович. Проте більшість питань, пов'язаних із специфічними ознаками складів злочинів, передбачених ст. 342 КК України, особливостями кваліфікації дій винного за цією статтею, відмежуванням цих складів від суміжних, висвітлена дещо фрагментарно.

Зазначене обумовило актуальність проблеми, яка стала предметом дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі кримінального права та кримінології Львівського державного університету внутрішніх справ у межах комплексної теми наукових досліджень «Протидія злочинам підслідним ОВС: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (державний реєстраційний номер 0111U007105).

Обрана тема дослідження відповідає Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої указом Президента України № 311/2008 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів», тематиці пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового розроблення та впровадження у практичну діяльність органів внутрішніх справ, а також планам науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розв'язання комплексного наукового завдання щодо кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, формування на цій основі науково обґрунтованих положень і рекомендацій щодо удосконалення законодавства й практики його застосування.

Для досягнення цієї мети автором визначено такі основні завдання:

– з'ясувати стан теоретичної розробки кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями;

– дослідити питання кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, у пам'ятках українського кримінального права;

– провести аналіз об'єктивних ознак складу опору особам, наділеним владними повноваженнями;

– визначити суб'єктивні ознаки складу опору особам, наділеним владними повноваженнями;

– встановити спільні та розмежувальні ознаки складів злочинів, передбачених ст. 342 КК України, і суміжних складів злочинів;

– провести відмежування складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, від однорідних адміністративних правопорушень;

– оцінити досконалість ст. 342 КК та ефективність застосування цієї норми.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із вчиненням опору особам, наділеним владними повноваженнями.

Предметом дослідження є кримінально-правова характеристика складу опору особам, наділеним владними повноваженнями.

Методи дослідження обрано з урахуванням поставленої мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. У роботі використовувались загальнонаукові методи дослідження та методи, властиві для досліджень у правових науках, зокрема: історико-правовий метод дозволив здійснити аналіз питань щодо кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, у пам'ятках українського кримінального права (підрозділі 1.2.); юридичний (догматичний) – опрацювати закони та підзаконні нормативно-правові акти, з'ясувати зміст ознак, які містить ст. 342 КК та інші кримінально-правові норми (підрозділи 1.2., 2.2., 2.4.); формально-логічний метод використовувався як універсальний спосіб аргументування (підрозділи 2.2., 2.4.); діалектичний дав змогу дослідити і обґрунтувати поняттєвий апарат та зміст кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3., 2.4.); за допомогою статистичного методу було опрацьовано офіційну державну і власноруч досліджену статистичну інформацію (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 3.1.).

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали анкетування 190 працівників органів досудового слідства, прокуратури та суддів Донецької, Житомирської, Івано-Франківської та Тернопільської областей.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше в Україні на монографічному рівні проведено дослідження кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями. Найбільш важливими серед теоретичних висновків і практичних положень, які відображають новизну, є такі:

вперше:

– здійснено історико-правовий аналіз складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, у пам'ятках українського кримінального права, який показав, що опір як самостійний склад злочину виокремлюється з 1845 р. статтею 291 Уложення про покарання кримінальні і виправні;

– з урахуванням положень Концепції реформування кримінальної юстиції України аргументовано, що ненасильницький опір (ч. 1, ч. 2 ст. 342 КК України) є злочином невеликої тяжкості, тому його необхідно віднести до категорії кримінальних проступків, а опір, поєднаний з насильством або погрозою його застосування, – визнати основним складом цього злочину;

– обґрунтовано необхідність визнання суб'єктом насильницького опору особу, якій до вчинення цього злочину виповнилося чотирнадцять років;

удосконалено:

– поняття родового об'єкта злочинів, передбачених розділом XV Особливої частини КК, як сукупності суспільних відносин, що забезпечують авторитет органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян та порядок публічного управління;

– визначення поняття опору: опором визнається активна протиправна поведінка особи, яка виявляється у фізичному впливі на потерпілого і протидіє виконанню ним покладених на нього функцій або створює умови, що перешкоджають діяльності такої особи, ускладнюють чи роблять неможливим для неї виконання своїх обов'язків;

– правила відмежування складу опору від інших складів злочинів, що мають спільні ознаки, які передбачають необхідність з'ясування того, чи є ці склади злочинів суміжними, чи вони передбачені нормами, що перебувають у конкуренції як загальна і спеціальна або як частина і ціле;

– запропоновано нову редакцію ст. 342 КК, у якій основний склад цього злочину характеризується насильницьким опором, а такі ж дії, вчинені групою осіб або якщо вони супроводжувалися застосуванням чи погрозою застосування зброї, інших предметів, які використовувалися як зброя, або були поєднані з примушуванням потерпілого до виконання явно незаконних вимог, – утворюють кваліфіковані склади опору;

дістали подальший розвиток:

– положення про дотримання вимог щодо єдності термінології та понятійного апарату КК, яке передбачає Загальну його частину, доповнити розділом, у якому б було подано визначення таких понять, як «представник влади», «працівник правоохоронного органу», «опір», «примушування», «насильство», «погроза»;

– твердження про необхідність уніфікувати ч. 2 ст. 345 та ч. 2 ст. 350 КК шляхом законодавчого передбачення у диспозиціях цих частин статей таких діянь: нанесення удару; вчинення насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дослідженні теоретичні положення, висновки і пропозиції використовуються:

– у науково-дослідницькій діяльності – під час проведення досліджень у сфері кримінального права;

– у правозастосовній діяльності – як рекомендації щодо кримінально-правової характеристики складів злочинів, передбачених ст. 342 КК, їх кваліфікації та відмежування від суміжних складів злочинів у діяльності слідчих прокуратури Івано-Франківської області (акт впровадження від 02 листопада 2011 р.);

– у навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Кримінальне право», «Кваліфікація злочинів» в Юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (акт впровадження від 02 листопада 2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно, містить повний систематизований виклад сформульованих ним положень і висновків, які ґрунтуються на результатах власних досліджень автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації, обговорені на засіданнях кафедри кримінального права та кримінології Львівського державного університету внутрішніх справ, а також були оприлюднені на таких конференціях: науково-практичному семінарі «Державна політика у сфері кримінальної юстиції та забезпечення правопорядку в Україні» (28 лютого 2008 р., м. Дніпропетровськ); Міжнародній науково-практичній конференції «Фармацевтичне право та доказова фармація в Україні» (присвячена пам'яті проф. І. Т. Дешко) (14–15 листопада 2008 р., м. Харків); II міжнародній науково-практичній конференції «Співпраця поліції, органів адміністрації та місцевої громадськості задля забезпечення безпеки під час масових заходів – Євро-2012» (17–19 листопада 2008 р., Гута, резиденція «Синьгора»); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» (24 квітня 2009 р., м. Донецьк); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання реформування правової системи України» (29–30 травня 2009 р., м. Луцьк); Международной научной конференции студентов, магистрантов и аспирантов «Теория и практика совершенствования законодательства и правоприменения: традиции и новации» (30–31 октября 2009 г., г. Минск); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи України» (29 жовтня–1 листопада 2009 р., м. Алушта); Всеукраїнському науково-теоретичному семінарі «Політика української держави у сфері боротьби зі злочинністю» (17 грудня 2009 р., м. Івано-Франківськ); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Правова політика Української держави»

(19–20 лютого 2010 р., м. Івано-Франківськ); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю: актуальні проблеми сьогодення» (25–26 лютого 2011 р., м. Івано-Франківськ).

Публікації. За темою дослідження підготовлено 16 наукових публікацій, з яких 6 опубліковано у фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України, 10 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Обсяг і структура роботи визначаються метою та завданнями дослідження, відповідають логіці наукового пошуку. Робота композиційно складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 222 сторінки, з яких 177 сторінок – основний текст, список використаних джерел (262 найменування) розміщено на 27 сторінках та 13 додатків – на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** розкривається актуальність теми, її зв'язок з науковими програмами та планами, мета і завдання дослідження, його об'єкт, предмет та методи, наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, вказані апробація та публікації результатів дисертації, її структура.

Розділ 1 «Загальні засади кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями» містить два підрозділи.

У *підрозділі 1.1. «Стан теоретичної розробки кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями»* зазначається, що вказана проблема за роки незалежності України не була предметом розгляду науки кримінального права. Окремі дослідження щодо відповідальності за злочини, передбачені ст. 342 КК, з набуттям чинності КК України 1 вересня 2001 р. проводилися поверхнево, що і викликало науковий інтерес до розв'язання конкретного наукового завдання. Аналіз юридичної літератури дозволив зробити висновок про те, що у вітчизняній науці кримінального права деякі питання кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, були предметом дослідження вітчизняних учених. Їх праці, безсумнівно, збагатили систему кримінально-правових поглядів, ідей, уявлень і понять з проблем, що досліджуються, і мають значну прикладну цінність, однак чимало питань залишились не розв'язаними. Неузгоджені позиції існують з приводу розуміння родового об'єкта злочинів, об'єднаних у розділі XV КК, об'єктивних та суб'єктивних ознак складів злочинів, передбачених ст. 342 КК. Не вироблено також критеріїв відмежування складів опору від суміжних складів злочинів. Ці питання є актуальними для вибору правової норми, яка підлягає застосуванню, і тому не можуть залишатися недослідженими.

У підрозділі 1.2. «Питання кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, у пам'ятках українського кримінального права» дисертантом з'ясовано, що правові акти, які діяли на території України, починаючи з часів Київської Русі, зокрема «Руська Правда», Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр., «Соборне уложення 1699 року», а також прийняті Гетьманською владою Нової Січі «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. та інші акти про злочини і покарання не визнавали опір злочином. Уперше склад опору конструюється у ст. 291 «Уложення про покарання кримінальні і виправні» 1845 р.

У дослідженні відзначається, що в подальшому ознаки цього злочину відобразились у нормативних встановленнях Кримінального уложення від 22 березня 1903 р., після чого визнання опору самостійним злочином і закріплення його в окремій нормі – ст. 86 стало вагомим нововведенням КК УСРР 1922 р. Наступний КК УСРР 1927 р. містив ст. 69, яка відзначалася більш чіткою побудовою. Вона об'єднувала і насильницький опір, і примушування, а також протидію, поєднану з вбивством представника влади або заподіянням йому тяжких тілесних ушкоджень. Положення ст. 69 КК УСРР 1927 р. з деякими редакційними змінами увійшли до КК УРСР 1960 р. 10 вересня 1962 р. цей кодекс було доповнено ст. 188-1 «Опір працівнику міліції або народному дружиннику при виконанні ними обов'язків по охороні громадського порядку».

Автор наголошує, що, незважаючи на зміни та доповнення, які вносилися у наведені статті, вони так і залишилися значною мірою недосконалими, аж доки не втратили свою дію внаслідок набрання чинності 1 вересня 2001 р. КК України. У цьому кодексі відповідальність за опір передбачена ст. 342, яка отримала цілком нову законодавчу конструкцію. Однак разом із позитивними нововведеннями вона увібрала суттєві недоліки, у зв'язку з чим і досі потребує певних змін та доповнень.

Розділ 2 «Об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу опору особам, наділеним владними повноваженнями» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Об'єкт складу опору особам, наділеним владними повноваженнями» зазначається, що у розділі XV КК згруповані злочини, які посягають і на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, і на порядок управління. Однак чинна назва цього розділу відображає лише групу злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Немає підстав, щоб підтримати й існуючу в теорії кримінального права точку зору про іменування його як «Злочини проти порядку управління», оскільки у ньому теж зазначається тільки одна група злочинів. У зв'язку з цим доводиться необхідність розширення назви розділу XV і викладення її у такій редакції: «Злочини проти авторитету органів державної

влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та порядку публічного управління».

У дослідженні зроблено акцент на тому, що антисуспільна сутність опору визначається місцем і значенням основного безпосереднього об'єкта, якому заподіюється шкода внаслідок вчинення цього посягання. Таким об'єктом, насамперед, у всіх випадках є регламентована нормативно-правовими актами службова діяльність представників влади та службова діяльність працівників правоохоронних органів, а також діяльність членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців у сфері охорони громадського порядку. Констатується, що за наявності кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ч. 3 ст. 342 КК, додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом слід визнавати фізичну та психічну недоторканність потерпілого, його здоров'я.

У дисертації наголошується, що обов'язковим компонентом об'єкта складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, є потерпілий. Висвітлюючи питання, хто може визнаватись потерпілим від злочинів, складу яких передбачені ст. 342 КК, дисертант аналізує положення актів законодавства України, які присвячені діяльності представників влади, працівників правоохоронних органів, державних виконавців, членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовців. На підставі їх вивчення обґрунтовується висновок, що ці особи для виконання покладених на них обов'язків наділяються владними повноваженнями. Ця ознака дозволяє об'єднати потерпілих від опору в одну групу, а громіздке формулювання назви ст. 342 КК замінити на більш лаконічне, зокрема «Опір особі, наділеній владними повноваженнями».

У підрозділі 2.2. «Об'єктивна сторона складу опору особам, наділеним владними повноваженнями» аналізуються теоретичні підходи щодо тлумачення змісту дій, передбачених ст. 342 КК, у яких для розкриття поняття опору використовуються терміни, що мають неоднакову змістову наповненість, зокрема «перешкоджати» та «протидіяти». Однак, оскільки під час опору винний чинить фізичний вплив на потерпілого і саме цими діями ускладнює його діяльність, то для більш глибокого розкриття об'єктивної сторони цього складу злочину такі дії слід позначати терміном «протидіяти», який є більш конкретизованим.

У дослідженні звертається увага на різноманітність способів дій винних під час опору. В зв'язку з цим наголошується, що для того, щоб з'ясувати, чи утворює вчинене опір, необхідно встановити, чи відбулась фізична протидія виконанню потерпілим своїх обов'язків. Викладене дає змогу дисертанту виділити види опору та класифікувати їх на такі групи: дії, пов'язані із застосуванням фізичної сили, безпосередньо спрямованої на потерпілого; дії суб'єкта, вплив яких спрямований опосередковано на потерпілого; дії, які

виражаються у перешкоджанні законному застосуванню сили зі сторони потерпілого; дії винного, які потерпілому потрібно нейтралізувати у безпосередньому контакті з ним; дії, якими винний створює умови, що перешкоджають діяльності потерпілого або ускладнюють чи роблять неможливим для нього виконання своїх обов'язків; дії, спрямовані на предмети та речі, необхідні потерпілому для виконання покладених на нього обов'язків.

З урахуванням цих форм протидії автор дає наукове визначення поняття опору: опором визнається активна протиправна поведінка особи, яка виявляється у фізичному впливі на потерпілого і протидіє виконанню ним покладених на нього функцій або створює умови, що перешкоджають діяльності такої особи, ускладнюють чи роблять неможливим для неї виконання своїх обов'язків.

Аналіз судової практики України дає змогу зробити висновок, що абсолютна більшість випадків опору супроводжується застосуванням до потерпілого насильства або погрози його застосування. Кваліфікація таких органічно поєднаних дій викликає у судово-слідчих органів певні труднощі, що нерідко призводить до помилкового застосування кримінального закону. З урахуванням Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої указом Президента України від 8 квітня 2008 р., опір, не пов'язаний із посяганням на тілесну недоторканність потерпілого, як злочин невеликої тяжкості, пропонується віднести до категорії кримінальних проступків, а опір, поєднаний з насильством або погрозою застосування насильства, – на законодавчому рівні визнати основним складом цього злочину. Такої думки дотримується 89% опитаних у ході проведеного дисертантом анкетування працівників органів досудового слідства, прокуратури та суддів.

Враховуючи збільшення кількості випадків опору, під час якого винні застосовують пістолети травматичної дії, табельну зброю працівників міліції, мисливські рушниці, сокири, ножі, викрутки, пляшки, дерев'яні палки, молотки, автомобілі, автор обґрунтовує необхідність визнання таких дій кваліфікованим складом опору.

Чинна редакція ч. 3 ст. 342 КК не дозволяє однозначно розуміти термін «дії», що негативно впливає на правильність тлумачення цієї норми та її застосування. Тому зазначений недолік пропонується усунути шляхом внесення до цієї норми змін, а саме у ч. 3 ст. 342 слово «дій» замінити словом «вимог».

На відміну від статей 142, 143, 154, 174, 228, 258-1, 280, 300, 301, 303, 355, 373, 386, 404 КК, у яких вживається поняття «примушування», ч. 3 ст. 342 передбачає термін «примушення», хоча обидва ці слова тотожні. На виконання такої вимоги до понятійного апарату Особливої частини КК, як єдність термінології, у ч. 3 ст. 342 термін «примушення» слід замінити терміном «примушування».

Автор стверджує, що ч. 3 ст. 342 КК охоплюється насильство, яке виявляється в умисному завданні удару, побоїв, вчиненні інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю, а також у заподіянні легких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Погроза не обмежується лише цим насильством. Вона може бути спрямована на залякування потерпілого і будь-яким іншим фізичним насильством, у тому числі вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень. Викладене дає можливість зробити висновок, що слово «такого» у ч. 3 ст. 342 є зайвим.

У підрозділі 2.3. «Суб'єкт складу опору особам, наділим владними повноваженнями» зазначається, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 342 КК, є фізична осудна особа, якій до вчинення цього злочину виповнилося шістнадцять років. Проте дисертантом доводиться, що наведене законодавче положення прийнятне лише для простого складу опору. За насильницький опір відповідальність має наставати з чотирнадцятирічного віку. До аргументів такого підходу автор відносить положення ч. 2 ст. 345, ч. 2 ст. 350, ч. 2 ст. 377, ч. 2 ст. 398 КК, які є більш складними для усвідомлення винним суспільної небезпеки та протиправності цих посягань, однак вік, з якого настає відповідальність за них, – знижений. Зокрема, насильство, що охоплюється ч. 3 ст. 342 КК, може виявлятися в умисному завданні удару, побоїв, вчиненні інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю потерпілому, а також у заподіянні йому легких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень. За такі ж насильницькі дії, вчинені стосовно працівника правоохоронного органу, службової особи або громадянина, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з їх службовою чи громадською діяльністю; судді, народного засідателя чи присяжного або їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя; захисника чи представника особи або їх близьких родичів у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, згідно з ч. 2 ст. 345, ч. 2 ст. 350, ч. 2 ст. 377, ч. 2 ст. 398 КК відповідальність передбачена з 14 років. Крім того, усвідомити винним факт активної фізичної протидії простіше, адже перешкоджання вчиняється безпосередньо під час виконання потерпілим своїх обов'язків. На відміну від опору погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу, службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, судді, народного засідателя чи присяжного, захисника чи представника особи завжди застосовується у зв'язку з виконанням службових обов'язків, громадською чи іншою діяльністю, що є набагато складнішою категорією для усвідомлення.

У дослідженні акцентується увага на тому, що опір нерідко вчиняється групою осіб. Об'єднані злочинні зусилля кількох осіб під час вчинення протидії законній діяльності потерпілого, у принципі, підвищують небезпечність самого злочину, полегшують його вчинення. Тому, щоб дії кожного співучасника опору отримали належну правову оцінку і були

враховані судом під час призначення покарання винним, до ст. 342 КК слід внести відповідні доповнення.

У підрозділі 2.4. «Суб'єктивна сторона складу опору особам, наділеним владними повноваженнями» зазначено, що опір, як злочин з формальним складом, може бути вчинено лише з прямим умислом. Інтелектуальний його момент характеризується усвідомленням суспільної небезпеки посягання, яке включає розуміння винним двох обов'язкових моментів: по-перше, що опір вчиняється саме представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування або військовослужбовцеві і, по-друге, що ці особи перебувають при виконанні покладених на них законом функцій. Вольовий момент полягає у бажанні винного перешкодити виконанню потерпілим своїх обов'язків.

Вказуючи на різнорідність внутрішніх спонукань суб'єкта опору, дисертант відзначає, що мотиви вчинення цього злочину можуть бути різними і виступають факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу опору. Мета однозначно впливає з характеру опору і становить прагнення винного перешкодити правомірній діяльності потерпілого, тому, як і вина, є обов'язковою ознакою його суб'єктивної сторони.

Розділ 3 «Відмежування складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, від суміжних складів злочинів та однорідних адміністративних правопорушень» містить два підрозділи.

У підрозділі 3.1. «Спільні та розмежувальні ознаки складів злочинів, передбачених ст. 342 КК України, і суміжних складів злочинів» зроблено акцент на тому, що Кримінальний кодекс України містить значну кількість складів злочинів, які мають близькі або схожі за змістом ознаки зі складом опору особам, наділеним владними повноваженнями. Проте чинне законодавство не містить положень, які б регламентували порядок застосування кримінально-правових норм, в тому числі і питання кваліфікації. З урахуванням цього автор систематизує розроблені у науці кримінального права правила відмежування злочинів та обґрунтовує твердження, що під час розмежування складів злочинів, які мають спільні ознаки, необхідно з'ясувати, як співвідносяться вони між собою, а саме чи є ці склади злочинів суміжними, чи вони передбачені нормами, що перебувають у конкуренції як загальна і спеціальна або як частина і ціле. На підставі цих положень дисертант робить висновок про те, що спільні та розмежувальні ознаки містять склади злочинів, передбачені ст. 342 КК України, а також склади злочинів, що охоплюються цією нормою і ч. 3 ст. 296 та статтями 294, 343, 344, 345, 348, 349, 350, 391, 392, 393, 402, 404 КК.

Автор наголошує, що склади злочинів, передбачені частинами 1, 2, 3 ст. 342 КК, є суміжними, оскільки мають спільні і розмежувальні ознаки. Основною розмежувальною ознакою складів злочинів, передбачених ч. 1 та ч. 2 ст. 342 КК, виступає правовий статус потерпілого. Такою ознакою, що

відрізняє прості склади опору (ч. 1, ч. 2 ст. 342) від кваліфікованого (ч. 3 ст. 342), є діяння, яке характеризується активною поведінкою винного. На відміну від простого опору, змістом якого є протидія виконанню потерпілим покладених на нього обов'язків, кваліфікований, крім того, передбачає застосування до такої особи насильства або погрози його застосування з метою примусити її виконати дії, які потерпілий не повинен виконувати через невідповідність їх нормативним встановленням.

Склади злочинів, що містяться у статтях 349, 391, 392, 393, 402 КК, співвідносяться зі складом злочину, передбаченого ст. 342, як суміжні. Для цих складів характерним є те, що вони відрізняються від складу опору за декількома об'єктивними та суб'єктивними ознаками, при збіганні інших. Саме через несумісність змісту ознак, за якими відрізняються ці склади, є підстави вважати ці ознаки розмежувальними, а склади злочинів – відносити до суміжних.

Наголошується, що норми, які встановлюють відповідальність за злочини, передбачені статтями 343, 344, 404 із ст. 342 КК, перебувають у співвідношенні конкуруючих з нею норм, яке характеризується підпорядкуванням загальної норми (ст. 342) спеціальній (статті 343, 344, 404) за обсягом. Для такого співвідношення цих норм характерним є те, що спеціальна норма має всі істотні ознаки загальної і конкретизує кілька з них.

У дослідженні також зазначається, що зі ст. 342 КК конкурують норми, які встановлюють відповідальність за злочини, передбачені статтями 294, 296, 345, 350, 348 КК. Співвідношення цих норм характеризується підпорядкуванням «частини» «цілій» за змістом. У цьому виді конкуренції зміст однієї норми (частина) повністю охоплюється змістом іншої (ціле).

У підрозділі 3.2. *«Відмежування складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, від однорідних адміністративних правопорушень»* зазначається, що схожими до злочину, передбаченого ст. 342 КК України, ознаками характеризуються деякі адміністративні правопорушення. Автор підкреслює, що найбільш проблемним у цьому контексті є питання розмежування опору і злісної непокори (ст. 185 КУпАП). Основним критерієм відмежування цих деліктів дисертант пропонує визнати те, що під час опору винний завжди використовує свою фізичну силу, яку спрямовує безпосередньо чи опосередковано на потерпілого або на предмети, необхідні потерпілому для виконання своїх обов'язків. Злісна непокора вчиняється за відсутності фізичної протидії та без контакту винного з потерпілим.

У разі вчинення опору під час хуліганства вибір норми, яка підлягає застосуванню за такої сукупності дій, пропонується здійснювати шляхом зіставлення ознак складів злочинів, передбачених ст. 342 і ч. 3 ст. 296 КК, та ознак складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП. Підкреслено, що порушення громадського порядку, яке не

супроводжувалось особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, утворює дрібне хуліганство. Вчинені під час такого хуліганства дії, які були поєднані з опором особі, наділеній владними повноваженнями, слід кваліфікувати за ст. 342 КК та ст. 173 КУпАП.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу вирішити значну частину проблемних питань кримінально-правової характеристики складу опору особам, наділеним владними повноваженнями, шляхом розроблення пропозицій щодо теоретичного, нормативного та правозастосовного удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність. Отримані результати підтверджуються судовою практикою в Україні щодо кваліфікації злочину, передбаченого ст. 342 КК, та суміжних посягань, а також підсумками анкетування працівників ОВС, прокуратури та суду з питань, що становили предмет дослідження.

Узагальнення результатів дослідження дало можливість зробити, крім зазначених вище, такі висновки:

1. Опір як самостійний склад злочину вперше отримав нормативне закріплення у ст. 291 Уложення про покарання кримінальні і виправні 1845 р.

2. Безпосереднім об'єктом складу опору (ст. 342 КК) є регламентована нормативно-правовими актами службова діяльність представників влади, працівників правоохоронних органів та державних виконавців, а також діяльність членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону та військовослужбовців у сфері охорони громадського порядку.

3. За наявності кваліфікуючих ознак злочину, передбачених ч. 3 ст. 342 КК, додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом необхідно визнавати особисту свободу, недоторканність, здоров'я потерпілого.

4. З урахуванням положень Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої указом Президента України від 8 квітня 2008 р., опір, не пов'язаний із посяганням на тілесну недоторканність потерпілого, як злочин невеликої тяжкості слід віднести до категорії кримінальних проступків, а опір, поєднаний з насильством або погрозою застосування такого насильства, – визнати основним складом цього злочину.

5. Суб'єкт складу опору загальний. За опір, який супроводжується застосуванням насильства чи погрози його застосування або поєднаний з примушенням потерпілого до виконання явно незаконних дій, відповідальність слід встановити з чотирнадцяти років.

6. Для того, щоб груповий опір отримав належну кримінально-правову оцінку, ст. 342 КК потрібно доповнити кваліфікуючою ознакою – «опір, вчинений групою осіб».

7. Чинна редакція ч. 3 ст. 342 КК не охоплює опір, поєднаний з примушенням потерпілого шляхом насильства або погрози застосування такого насильства до бездіяльності, тому слово «дії» слід замінити терміном «вимог».

8. Насильством, передбаченим ч. 3 ст. 342 КК, визнається умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю, а також заподіяння легких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Погроза не обмежується лише цим насильством. Вона може бути спрямована на залякування потерпілого вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень, тому вжитий у цій нормі термін «такого» зайвий.

9. Враховуючи, що опір часто вчиняється із застосуванням зброї або предметів, які використовуються винним як зброя, що значно підвищує ступінь суспільної небезпечності злочину і особи винного, такі дії необхідно криміналізувати, визнавши їх кваліфікуючою ознакою опору.

10. Назву ст. 342 КК, яка фактично дублює її зміст, доцільно замінити на більш лаконічну і викласти у такій редакції: «Опір особі, наділеній владними повноваженнями».

11. Склади злочинів, що містяться у статтях 349, 391, 392, 393, 402 КК, співвідносяться зі складом злочину, передбаченого ст. 342, як суміжні. Для цих складів характерним є те, що вони відрізняються від складу опору за декількома об'єктивними та суб'єктивними ознаками, при збіганні інших.

12. Норми, що встановлюють відповідальність за злочини, передбачені статтями 343, 344, 404 із ст. 342 КК, перебувають у співвідношенні конкуруючих з нею норм, яке характеризується підпорядкуванням загальної норми (ст. 342) спеціальній (статті 343, 344, 404) за об'ємом.

13. Співвідношення конкуруючих зі ст. 342 статей 294, 296, 345, 350, 348 КК передбачає підпорядкування «частини» «цілій» за змістом.

14. Основним критерієм відмежування злочину, передбаченого ст. 342 КК, від адміністративного правопорушення, що охоплюється ст. 185 КупАП, є те, що, на відміну від опору, злісну непокору утворюють дії, які не пов'язані з фізичним впливом на потерпілого чи на предмети, необхідні йому для виконання своїх обов'язків.

15. З урахуванням викладеного дисертантом запропоновано нову редакцію ст. 342 КК України:

«Стаття 342. Опір особі, наділеній владними повноваженнями

1. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу чи державному виконавцю під час виконання цими особами службових обов'язків, поєднаний з насильством або погрозою застосування насильства, –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Опір члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві під час виконання цими

особами покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку, поєднаний з насильством або погрозою застосування насильства, –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені групою осіб, або якщо вони супроводжувалися застосуванням чи погрозою застосування зброї, інших предметів, які використовувалися як зброя, –

караються обмеженням волі на строк від трьох до семи років або позбавленням волі на той самий строк.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, поєднані з примушуванням цих осіб шляхом насильства або погрози застосування насильства до виконання явно незаконних вимог, –

караються обмеженням волі на строк від трьох до восьми років або позбавленням волі на той самий строк».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Габуда А. С. Потерпілий від опору у кримінально-правовому значенні / А. С. Габуда // Збірник наукових статей. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – 2009. – Випуск XXI. – С. 173–180.

2. Габуда А. С. Кримінально-правовий захист діяльності громадян, спрямованої на боротьбу з протиправними посяганнями / А. С. Габуда // Науковий вісник ЛьвДУВС. – 2010. – С. 334–340. – (Серія юридична. – Вип. 1.).

3. Габуда А. С. Особливості об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 342 КК України / А. С. Габуда // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 7. – С. 143–146.

4. Габуда А. С. Правові аспекти співвідношення опору і злісної непокори / А. С. Габуда // Збірник наукових статей. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – 2010. – Випуск XXIV. – С. 171–175.

5. Габуда А. С. Примушення і опір у складі злочину, передбаченого ст. 342 КК / А. С. Габуда // Право і суспільство. – 2011. – № 1. – С. 260–266.

6. Габуда А. С. Відмежування злочину, передбаченого ст. 342 КК України від однорідних адміністративних правопорушень / А. С. Габуда // Митна справа. – 2011. – № 6. – С. 344–347.

7. Габуда А. С. Проблемні питання кримінально-правового захисту потерпілого від злочину, передбаченого ст. 342 КК України / А. С. Габуда // Державна політика у сфері кримінальної юстиції та забезпечення правопорядку в Україні: матер. наук.-практ. семінару (Дніпропетровськ, 28 лют. 2008 р.). – Д. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2008. – С. 174–177.

8. Габуда А. С. Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, поєднану з опором працівнику митного органу / А. С. Габуда // Фармацевтичне право та доказова фармація в Україні (присвячена пам'яті проф. І. Т. Дешко): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 14–15 лист. 2008 р.) / за ред. В. О. Шаповалової та ін. – Х. : Український вісник психоневрології, 2008. – Том 16, вип. 3 (56), додаток. – С. 108–110.

9. Габуда А. С. Кримінально-правова охорона учасників масових заходів / А. С. Габуда // Співпраця поліції, органів адміністрації та місцевої громадськості задля забезпечення безпеки під час масових заходів – Євро-2012: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Гута, резиденція «Синьогора», 17–19 лист. 2008 р.). – Івано-Франківськ : Прик. юрид. ін-т. внутр. справ ЛьвДУВС, 2009. – С. 135–142.

10. Габуда А. С. Представник влади, як потерпілий від опору / А. С. Габуда // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Донецьк, 24 квіт. 2009 р.) / Донецький юрид. ін-т ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. – Донецьк : «Норд Комп'ютер», 2009. – С. 166–168.

11. Габуда А. С. Удосконалюємо ст. 342 КК України / А. С. Габуда // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. статей за матеріалами VI міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 29–30 трав. 2009 р.) / уклад. Т. Д. Климчук. – Луцьк : Волинський нац. ун-т ім. Л. Українки, 2009. – С. 511–514.

12. Габуда А. С. Обоснование уголовной ответственности за сопротивление / А. С. Габуда // Теория и практика совершенствования законодательства и правоприменения : традиции и новации: материалы Междунар. науч. конф. студ., магистрантов и аспирантов (Минск, 30–31 окт. 2009 г.). – Минск : Белорусский гос. ун-т, 2009. – С. 312–316.

13. Габуда А. С. Понятійний апарат ст. 342 КК потребує законодавчого визначення / А. С. Габуда // Сучасні проблеми правової системи України: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Алушта, 29 жовт.–1 лист. 2009 р.) / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – С. 422–424.

14. Габуда А. С. Насильство та погроза у кваліфікованому складі опору / А. С. Габуда // Політика української держави у сфері боротьби зі злочинністю: зб. матер. Всеукр. наук.-теор. семінару (м. Івано-Франківськ, 17 груд. 2009 р.). – Івано-Франківськ : Прик. юрид. ін-т. внутр. справ ЛьвДУВС, 2009. – С. 62–65.

15. Габуда А. С. Історико-правовий аспект кримінальної відповідальності за опір / А. С. Габуда // Правова політика Української держави: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ,

19–20 лют. 2010 р.) / Т. 2. – Івано-Франківськ : Прик. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2010. – С. 190–192.

16. Габуда А. С. Деякі аспекти кримінально-правової політики щодо вдосконалення ст. 342 КК / А. С. Габуда // Політика в сфері боротьби зі злочинністю: актуальні проблеми сьогодення: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 25–26 лют. 2011 р.). – Івано-Франківськ : Прик. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2011. – С. 116–118.

АНОТАЦІЯ

Габуда А. С. Кримінально-правова характеристика складу опору особам, наділеним владними повноваженнями. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2012.

У дисертації міститься комплексне дослідження кримінально-правової характеристики складу опору представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві. Здійснено аналіз становлення та розвитку кримінальної відповідальності за опір особам, наділеним владними повноваженнями. Сформульовано поняття опору, його ознаки, способи вчинення цього діяння. Детально розкрито об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 342 КК, у тому числі кваліфікуючі. Визначено співвідношення складу опору із суміжними складами злочинів та однорідними адміністративними правопорушеннями.

Ключові слова: кримінально-правова характеристика, опір, примушення, особи, наділені владними повноваженнями, суміжні склади злочинів, потерпілий.

АННОТАЦИЯ

Габуда А. С. Уголовно-правовая характеристика состава сопротивления лицам, наделенным властными полномочиями. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Львовский государственный университет внутренних дел. – Львов, 2012.

В диссертации проведено теоретическое обобщение и предложено новое решение научного задания, которое состоит в решении проблемных вопросов уголовно-правовой характеристики сопротивления представителю власти, работнику правоохранительного органа, государственному

исполнителю, члену общественного формирования по охране общественного порядка и государственной границы, военнослужащему.

На основании анализа степени изучения проблемы уголовно-правовой охраны лиц, наделенных властными полномочиями, от противодействия их правомерной деятельности, определены основные проблемные вопросы применения ст. 342 УК Украины.

Для достижения целей и заданий диссертации исследовано развитие и становление уголовной ответственности за противодействие исполнению потерпевшим возложенных на него обязанностей в источниках украинского уголовного права. Это дало возможность сделать вывод, что регламентация ответственности за сопротивление на разных этапах эволюции украинского государства зависела от сложившегося на тот момент исторического типа общественно-политического строя страны и понимания в то время преступлений против лиц, наделенных властными полномочиями. Непосредственно сопротивление, как самостоятельный состав преступления, обрело нормативное утверждение в ст. 291 Уложения о наказаниях уголовных и исправительных 1845 г.

В диссертации раскрываются объективные и субъективные признаки преступления, предусмотренного ст. 342 УК. Исследованы родовая и непосредственный объекты сопротивления представителю власти, работнику правоохранительного органа, государственному исполнителю, члену общественного формирования по охране общественного порядка и государственной границы или военнослужащему, а также признаки потерпевших. При рассмотрении объективной стороны данного состава преступления предлагается свое видение понятия сопротивления, раскрываются признаки этого деяния, производится классификация способов его осуществления. Учитывая положения Концепции реформирования уголовной юстиции Украины, утвержденной указом Президента Украины от 8 апреля 2008 г., обосновывается необходимость отнести сопротивление, не связанное с посягательством на телесную неприкосновенность потерпевшего, как преступление небольшой тяжести, к категории уголовных проступков, а сопротивление, сопряженное с насилием или угрозой применить его, – признать основным составом этого преступления. Такие изменения создают все необходимые предпосылки для того, чтобы субъектом насильственного сопротивления признать лицо четырнадцатилетнего возраста. Относительно субъективной стороны, исследованы интеллектуальный и волевой моменты умысла в составе этого преступления, проанализированы его цель, мотив и эмоциональное состояние.

При исследовании объективных и субъективных признаков сопротивления рассмотрены квалифицированные признаки данного состава преступления. Обосновывается положение о том, что насилием, примененным при сопротивлении, сопряженным с принуждением, следует считать умышленное нанесение удара, побоев или совершения иных насильственных

действий, причинивших физическую боль, а также нанесение легких или средней тяжести телесных повреждений. Угроза не ограничивается только этим насилием. Она может быть направлена на запугивание потерпевшего убийством, нанесением тяжких телесных повреждений. Поэтому используемый в ч. 3 ст. 342 УК термин «такого» следует исключить.

Диссертация посвящается и вопросам соотношения состава сопротивления лицам, наделенным властными полномочиями, со смежными составами преступлений и однородными административными правонарушениями. Разработаны правила разграничения этих составов предложено внедрить в следственную деятельность органов прокуратуры с целью усовершенствования досудебного следствия по делам данной категории преступлений.

Предложена новая редакция ст. 342 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: уголовно-правовая характеристика, сопротивление, принуждение, лица, наделенные властными полномочиями, смежные составы преступлений, потерпевший.

ANNOTATION

Gabuda A. S. Criminal Legal Characteristic of Composition the Resistance to Persons who are Dispensed of Authoritative Powers. – Manuscript rights reserved.

Thesis for the scientific degree of Candidate of Law in speciality 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; Criminal-Executive Law. – L'viv State University of Internal Affairs. – L'viv, 2012.

In the thesis are involved the complex research of criminal legal characteristic the composition of resistance to representative of power, law enforcement official, state executive official, member of non-government formation for maintenance of public order and state border or military serviceman. It is realized analyse of formation and development the criminal responsibility for resistance to persons, who are dispensed of authoritative powers. In the thesis are formulated the definition of resistance, its characteristic features, manners of making this action. It is discovered in detail objective and subjective features of composition the crime, which is foreseen by article 342 Criminal Code of Ukraine, and qualificatory features too. It is determined correlation composition of resistance with adjoining compositions of crimes and similar administrative offences.

Key words: criminal legal characteristic, resistance, enforcement, persons, who are dispensed of authoritative powers, adjoining compositions of crimes, victim.